

A „Nagy háború” árnyékában

Szerzők: Baraňovič Viktória, Földes Éva

Felkészítő: Mgr. Nagy Edit

Csicsói
Gáspár Sámuel Alapiskola és Óvoda

Községünk, Csicsó a „boldog békeidők” idején

Gáspár Sámuel családja körében

A Nagy család az
1900-as évek elején

- 1900-as évek - Csodás gondtalanság uralja szerte a világot. Európa még sosem volt gazdagabb, nagyszerűbb és gyönyörűbb, s még bizonyosabb egy nagyszerűbb jövőben.
- A kiváló író, Stefan Cvajk így emlékszik vissza az Osztrák – Magyar Monarchia fővárosára, Bécsre: új színházak, könyvtárak és múzeumok nyílnak mindenfelé. Széltében – hosszában a fejlődés jelei mutatkoznak. Mi zavarhatná meg e gyors felemelkedést? Törhetné meg a lendületet, mely önnön szárnyalásából meríti szakadatlan erejét?
- Munkánk bevezető részében az 1900-as évekbeli Csicsót, s az ott élő emberek fontosabb életeseményeit mutatjuk be a képeken.
- Az első képen Gáspár Sámuel református kántortanító látható családja körében. Mellette adatközlőnk: Ami néni családja: a Nagy család: Nagy Elek bácsi és Pázmány Eszter néni –Ami néni dédszülei. Gyermekük: Nagy Eszter, Nagy Elek – Ami néni nagyapja, Nagy Géza és Nagy Imre - aki az I. világháború idején eltűnt.
- A következő képen Bödők Mariska néni esküvője látható Mészáros Kálmánnal. Az esküvői menet az Árokháton, a kaszárnyában levő községi hivatalba tart, ez már a második világháború alatt volt.
- Mellette a katolikus templom képe látható az 1900-as évek elején.

... Boldogság : 1900-as évek eleje

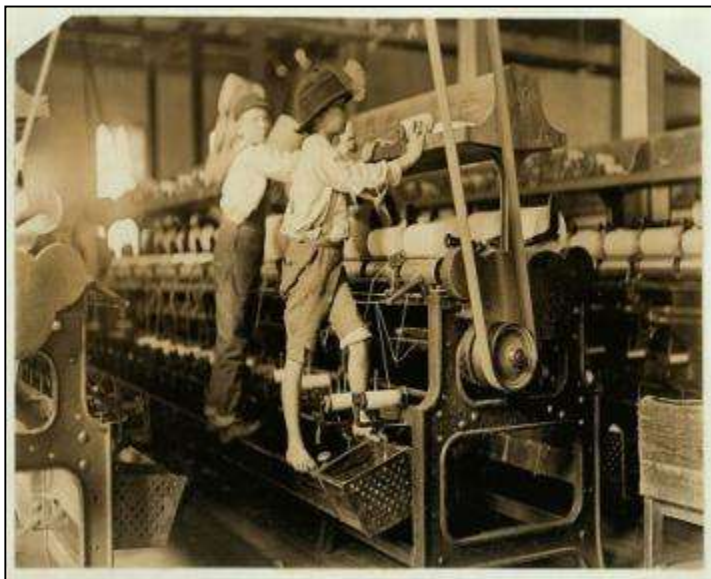

Esküvői menet az Árokháton, a kaszárnyában levő községi hivatalba

A katolikus templom az 1900-as években

Mégsem minden felhőtlen ???

Gyermekmunka egy
gyárban

Piliscsabai parasztgazdaság 1900 körül

- Nem minden társadalmi rétegre volt jellemző a boldog békeidők meghatározás. A munkások napjaik munkaidejének kétszeresét dolgozták ugyanannyi bérért. A nők még a rabszolgabérnek is a felét kapták meg. 12 évnél fiatalabbak nem dolgozhattak a bányákban: elméletileg! Gyakorlatilag éppen úgy dolgoztak, mint a felnőtt társaik.
- A dián látható képek csupán illusztrációként szolgálnak a helyzet hitelesebb érzékeltetése érdekében. Csicsón az 1900-as években a gyermekek szüleik mellett napszámosként dolgoztak, segítették családjuk életét.
- A fegyverkezési verseny igen jót tesz az üzletnek. Az európai nagyhatalmak háborúra készülődnek. Végtelen katonaságuk harcra képezi az embereket. A háború és halál kísértete lebeg a bolygó felett.

A „Nagy háború” árnyékában...

Központi hatalmak

Antant

Vilmos császár:
*„ ...mire
a falevelek
lehullanak,
a katonáink
otthon lesznek...”*

A poros padlás kincse: egy 1914-ből származó
kép a háborúba készülő katonákkal

- Az első világháború kitörésekor a szembenálló szövetségi rendszerek, az Antant és az úgynevezett Központi Hatalmak egyaránt rövid ideig tartó háborúval számoltak. Az ismert anekdota szerint, Vilmos császár azt mondta, hogy mire a „*falevelek lehullanak, a katonáink otthon lesznek*”.
- A villámháborús tervhez képest a „Nagy háború” végül öt kontinensen, négy hosszú éven át tartott, és közel hatvanmillió katona bevonásával folyt.
- A képen I. világháborús katonák serege látható. Csicsó egyik poros padlásán találták meg a képet, melyet adatközlőnk, Nagy Géza bácsi bocsájtott a rendelkezésünkre.

Akiknek nem sikerült hazatérniük...

Fél Kálmán református
lelkész tanárával

Ő Nagy Amália néni nagymamájának, Nagyné Bödök Ilonkának az unokabátyja volt, aki eltűnt az I. világháborúban.

Fél Kálmán katonai viseletben

Soha nem látott nagyapám emlékének...

Kovács Ignác
(1890 – 1914)

Kovács Ignácné (Kántor Eszter néni)
nevelt lányával: Margittal

Sírkövük

- Kovács Ignác bácsi, Szalai Mariska néni adatközlőnk nagyapja látható a képen. Mariska néni soha nem látta nagyapját. Mariska néni nagymamája történeteiből tudta nekünk felidézni a következő emlékeket: „az I. világháború idején sorba jöttek a katonai behívók a fiatalemberek részére. Nagyapámnak, Kovács Ignácnak is mennie kellett. Itt kellett hagynia családját, (édesapám akkor még nem volt 1 éves), feleségét és faluját is... Akkor még nem lehetett tudni, mikor látja szeretteit viszont, vagy a legrosszabbat, hogy esetleg soha többé nem látja őket. Sajnos az én nagyapám soha többé nem tért haza. Hiába várták.. „ – meséli Mariska néni.
- A háború után nagyanyám kerestette nagyapámat a Vöröskereszten keresztül, de mindhiába. A család sokáig nagy szegénységben élt, hiszen nagyanyám egyedül nevelte édesapámat– mesél tovább Mariska néni.
- Mariska néni elbeszéléseiből még azt is megtudtuk, hogy nagymamája aratáskor félrészességet vállalt. Úgy kellett dolgoznia, mint a férfiaknak, csak a zsákolást csinálták meg helyette. Nem akarta, hogy fia nélkülözzön, ezért sokat dolgozott a gazdáknál: mosást, meszelést vállalt.
- Később ugyan tudott venni egy házat, amiben már mi, unokák is nevelkedtünk.
- Mariska néni nagyapja: Kovács Ignác bácsi mellett nagyanyja: Kovács Ignácné látható, sokaknak a Kántor Eszter néni talán többet mond. Nevelt lányával, Csizmadia Margittal. szül. Kántor Margittal van lefényképezve.

S akik túléltek a borzalmakat...

Mészáros Kálmán

„... sebesülésem életem legnagyobb szerencséje ...”

- Mészáros Kálmán, a
„kedves bátya“

Mészáros Kálmán regruta 1891-1974

- Nagy Amália nagynénje, Bödőők Mária férje: Mészáros Kálmán látható a képen...a „kedves bátyya“ – Ami néniék így hívták. Kálmán bácsi megsebesült az I. vh.-ban. Egy repesz szétroncsolta a bal könyökét. Rokkant lett, leszerelték, hazakerült. Sebesüléséről úgy beszélt, mint élete legnagyobb szerencséséről, mert így kikerült a borzalmas öldöklésből. Segélyt nem kapott. A mai tűzoltószertár helyén volt a községháza, benne kis könyvtár. Itt lett könyvtáros. Idős korában pedig a JRD szőlőjében dolgozott a többi öreggel.

Ők is túléltek...

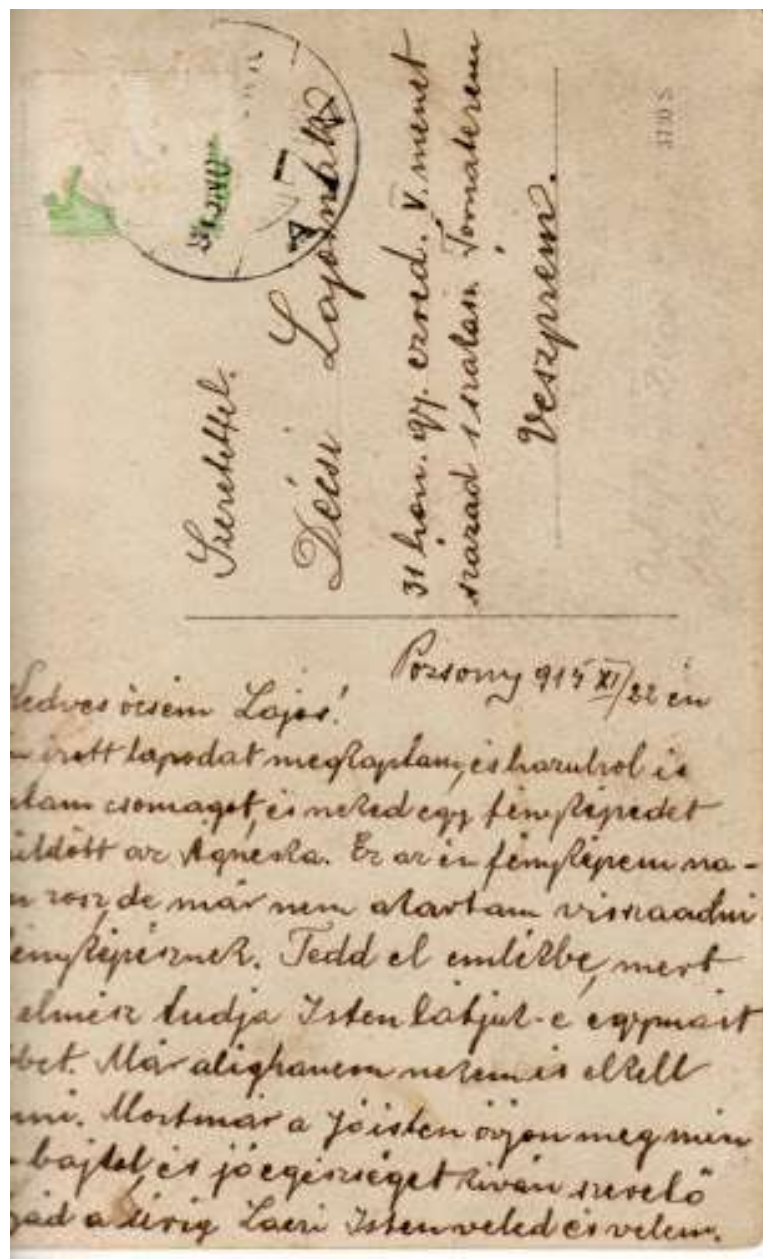
A Décsi fivérek

Décsi László (1890 – 1970)

Décsi Lajos (1897-1983)

Décsi László levele öccsének, Lajosnak a frontról

Kedves öcsém Lajos!

Írott lapodat megkaptam és hazulról is kaptam csomagot, és neked egy fényképet küldött az Ágneska. Ez az én fényképem nagyon rossz, de már nem akartam visszaadni a fényképésznek. Tedd el emlékebe, ha elmész tudja Isten látjuk-e egymást többet. Már alighanem nekem is el kell menni. Most már a Jóisten óvjon meg minden

bajtól és jó egészséget kíván szerető bátyád a sírig.

Laczi Isten veled és velem.

Décsi László, (1890-1970),
a monarchia egyenruhájában
1915-ben

- Szerencsére a Décsi fivérek hazatértek. A képen Décsi László, (1890-1970) a monarchia egyenruhájában látható. A kép 1915-ből való. Adatközlőnk: ifj. Décsi Laci bácsi emlékezik: „amikor az édesapám, id. Décsi László hazaérkezett a háborúból, 25 éves volt. A képen láthatók még II. Vilmos német császár és Ferenc József, az Osztrák – Magyar Monarchia császára. A hímzés kissé megfakult, de még szépen kivehető a magyar zászló színei: a piros, fehér, zöld. Édesapám tüzerként harcolt az I. világháborúban az ún. közös hadseregben, ahol mindenféle náció megfordult, de a vezényszó német volt. De harcolt az olasz fronton is, és Lengyelországban: Lemberg környékén. Testvére, Károly szintén frontharcos volt, aki később még olasz fogságba is esett. Leszerelésük után már nem voltak többé katonák.“
- A két kép összefügg. A faragott rámás fénykép másik példánya a hímzett kép közepén látható.

Katonadal

KIMEGYEK A DOBERDÓI HARCTÉRRE

Ki - me-gyek a do-ber-dó-i harc-tér - re,
Föl - te - kin-tek a csil - la - gos nagy ég - re.
Csil - la - gos ég, mer-re van a ma-gyar ha-zám,
Mer - re si - rat en-gem az é - des - a - nyám?

Jaj Istenem, hol fogok én meghalni,
Hol fog az én piros vérem kifolyni?
Olaszország közepében lesz a sírom,
Édesanyám arra kérem, ne sírjon.

- Nagy Géza bácsinak köszönhetően egy 1915-ös újság: az Érdekes Újság című lap került a kezünkbe. Az újságot lapozva megdöbbenő reklámszövegekre lettünk figyelmesek. Morzszázzunk együtt a sajtóból!
- Láthatnak egy szórejtvényt. Számunkra azért is volt ez érdekes, mert a válaszok a rejtvény mellé voltak firkálva. Izgalmas belegondolni, hogy egy 1915-ös megoldókulcsra akadtunk (bízva abban, hogy nem pár éve firkálta bele valaki a megoldásokat.)
- A kérdések: a formát magyarul így hívják – alak a megoldás.
- dél – amerikai állat - ez a láma
- ázsiai folyó – az Amurról beszélünk
- a háborúban fontos – ez a kard.

...„bőrünk alatt“ is a háború!

Rejtvények az Érdekes Újság című 1915-ös lapszámból

1. Képrejtvény

Dezsőfi Iloná-tól

4. Szórejtvény

Havas l

A	A	A	A
A	A	D	K
K	L	L	M
M	R	R	U

A form

Délamerikai amat.

Ázsiai folyam.

A háboruban fontos.

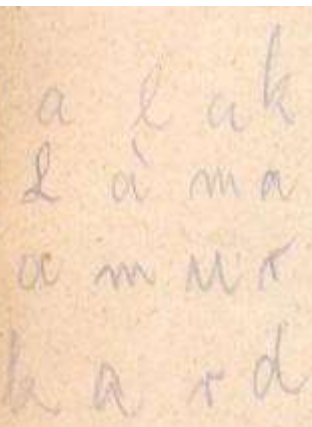
A betűk helyesen összerakva felülről lefelé és balról jobbra olvasva ugyanazt az értelmet adják.

5. Verses rejtvény

Ha rövid a karod :
Toldd meg egy betűvel,
S rögtön kész a fegyver,
Mely csudákat művel

Az így megtoldott kar
Oldalodon lóghat,
S mégis elhárít sok
Veszedelemet rólad.

Reklámszövegek

- 1914. évi háborús órákat reklámoznak I. Ferenc József és II. Vilmos dombormű képmásával.
- Wagner – hangszerkirály hirdetése látható: katonáinknak ajándéku küldjünk egy legújabb, könnyen hordozható, szórakoztató műkedvelő hangszert, melyen egyórai gyakorlás után nótáit bárki játszhatja.
- Ideggyenge férfiaknak kérhetünk gyengeségük megszüntetését tárgyaló ismertetőt, 40 filléres postabélyeg csatolása mellett.
- Sérvkötők, műlábak és műkezek beszerzésére is van módunk az Erzsébet körúton.
- Didergő katonáinknak pedig küldjünk Spiritolt, mely zsebben hordható. S egy darab 36 fillér.

Az 1914. évi háborus óra

Törv. védve.

Öfelsége I. Ferenc József és II. Vilmos kettős domborművé képe vel. „Egyesült erővel 1914.” Acél vagy nikkel K 5.—, Bőr karkötővel K 6.—, Rádiumlappal K 10.—, Ébresztő zsebéra K 15.—, Olcsó nikkelóra K 3.—, Háborusóralánc K 1.—, 3 évi jótállás Szétküldés utánvét mellett. Az Első Háborus óralerakat által

Max Böhnel Wien, IV., Margaretenst. 27/65
Eredeti gyári árjegyzék in, yor

Harcoló vitéz katonáinknak

WAGNER
A HANGSZERKIRÁLY

ajándéku

küldjünk egy legújabb, könnyen hordozható, szórakoztató **műkedvelő hangszert**, melyen egy órai gyakorlás után, nótáit bárki **azonnal** játszhatja. Ezen **hangszerek**, kizárólag, csakis

WAGNER
„Hangszer Király”-nál

kaphatók **BUDAPEST, JÓZSEF-KÖRUT 15. sz.**

Hadi szájharmonika	1 kor.
Harci okarina	2 kor.
Fecémbalon	3 kor.
Varázsflauta	4 kor.
Fuvéha-monika	5 kor.
Csodareztrombita	6 kor.
Pikkolótuvola	7 kor.
Zenei fényképalbum	8 kor.
Magyar citera	9 kor.
Orgona harmonika	10 kor.
Cigány hegedű	12 kor.
Mandolin	13 kor.
Katona harmoika	14 kor.
Kuruc tárogató	16 kor.

Önektató iskola ingyen. Kérjen a saját érdekében fény-épe-karácsonyi hangszerrajjegyzéket. — Hangszerjavítások a legszűkebb végeztetnek

Öväs! Figyeljen a „WAGNER” névre, hogy máshoz ne tévedjen.

IDEGGYENGE FÉRFIAK

kérjenek gyengeségük azonnali megszüntetését tárgyaló ismeretöt, 40 filléres postabélyeg csatolása mellett. Cim
,Nova Mechanika 103'
 Budapest, fiókbérlet 40. Főposta.

Pénzt mindenáron?

POLGÁR-féle m. kir. szab.

SÉRVKÖTŐK.
 Műláb és műkéz,
 egyenestartók, gumiharisnyák
 kötszerek, betegápolási tárgyak
 és összes 577

hygienikus cikkek
POLGÁR SÁNDOR
 orvosi műszer- és kötszergyáros, Buda-
 pest, VII., Erzsébet-körút 50.

Kérjen ingyen képes árjegyzéket
 a kívánt tárgy megnevezésével.
 Ezen hirdetés beküldése esetén Az
 Érdekes Ujság olvasóinak 10-20%,

**NEM
 KELL
 FÉLNI**

Küldjünk didergő katonáinknak
SPIRITOLT

A Spiritol ottlár maga, mely papírral van csomagolva és althas — minden — kényelmű nélkül — égethető.

**ZSEBEN HORDHATÓ.
 Egy darab 36 fillér**

és megfőöl körülbelül 1/2 liter deutzertől származik. Egyfolytában majdnem 2 óráig ég de hirtelen elűlhető és újra meggyújtható. A katonák tehát minden adott körülmények közt althas a kényelmű helyzetben van, hogy a Spiritollal fűtést és melegedést. Valószínűk, turizmusok, kényelmes, házihasználatban valószínűen volna ajánlva.

Kapható mindenütt. — Ahol még nincs levezetve, odaküldt

**SPIRITOLGYÁR BUDAPEST, VII. KERÜLET,
 SIP-UTCA 56. SZ.**

Dr. Kati és Muranyi Ujpesten.

Ha rendel, kedves figyelem Az Érdekes Ujságra hivatkozával

Hőseink végső nyughelye a csicsói temetőben

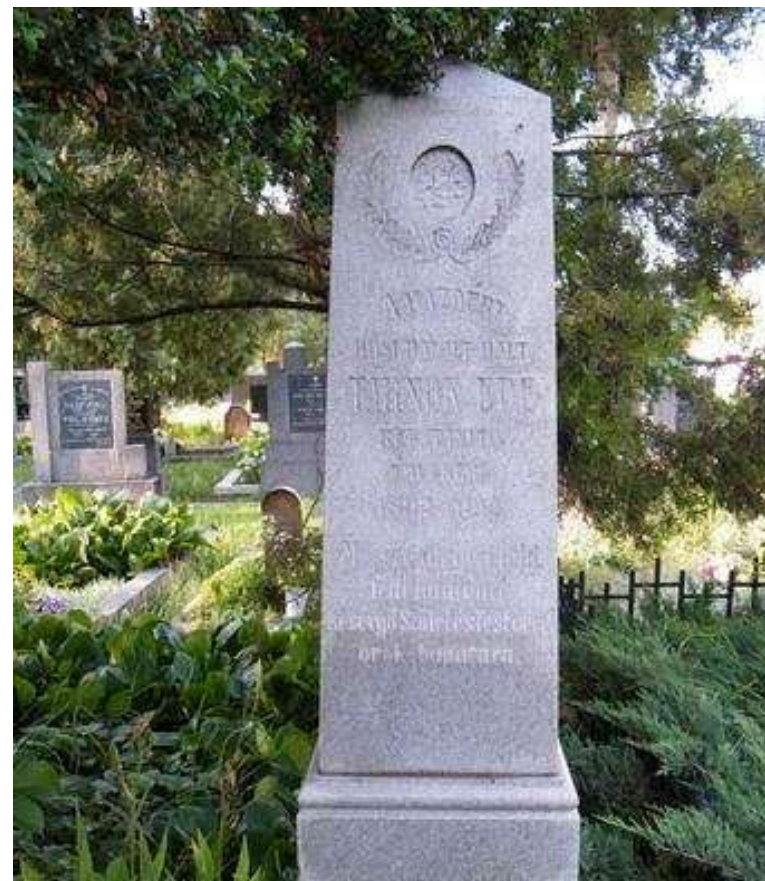
Décsi László sírhelye

Décsi Lajos sírhelye

Mészáros Kálmán sírhelye –
„a kedves bátyja”

Tárnok Ede 1891-1914 – Tárnok
Rudolf és Nagy Mária gyermeke,
tanító

Nagy Imre síremléke
1887-1914

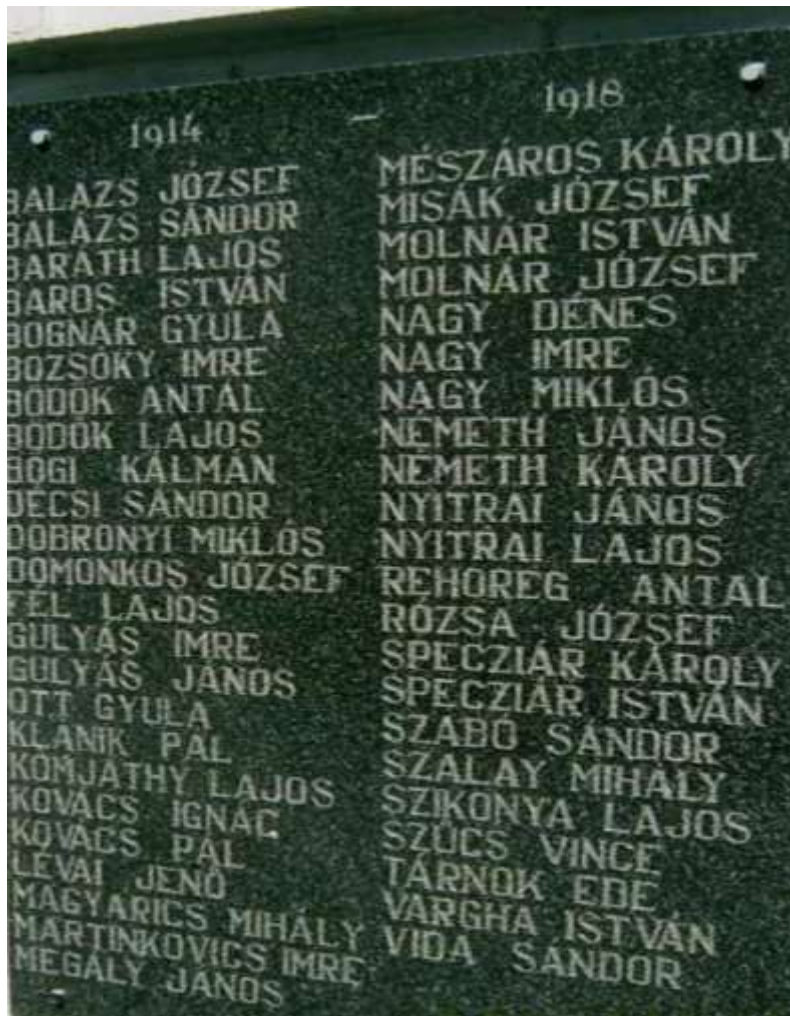

Gulyás Imre 9 éves hadiárva, mellette
édesanyja, Gulyás Katalin sírja

Műemlékeink az I. világháború hőseinek tiszteletére a katolikus templom falán

a református templomban

Adatközlők:

- **Szalai Mária**

Szül.hely: Csicsó

Szül.idő: 1938. 12. 9.

- **Ing. Décsi László**

Szül. hely: Komárom

Szül idő: 1927.5.18.

- **Nagy Amália**

Szül. hely: Csicsó

Szül idő: 1959.4.24.

- **Nagy Géza**

Szül. hely: Csicsó

Szül idő: 1949. 6.21.

Forrásaink:

- az adatközlők családi fényképei
- Érdekes Újság 1915. január 17 - i szám
- tárgyi eszköz: Décsi László képe

Nagy Amáliával

Köszönjük a figyelmet!

